

Ströbeck en het Schaakspel

door Nannie van Wehl

(Geïllustreerd met twee foto's.)

Het schaakspel is een „koninklijk” spel. De naam is afgeleid van het woord „Sjah”, dat beteekent „Koning”, en is een Perzisch woord. Het schaakspel — en nu vertel ik over wat een groot kenner van het spel zegt — wordt algemeen en met recht gehouden voor het fijnste en het volmaakte gezelschapspel. Het stelt de worsteling van twee legers voor. Een goed gespeelde schaakpartij is een flink stuk geestesarbeid. De Perzische koningen plachten het spel met voorliefde te spelen, en ze besteedden ontzaglijke sommen aan de schaakborden en de schaakfiguren, die van goud en zilver en met diamanten bezet moesten zijn.

Het schaakspel is ontstaan in Indië, het oude Indië op het vasteland van Azië. Daarna is het naar Perzië gekomen. In den tijd van Karel den Grooten verbreidde 't zich naar Griekenland en Italië, waar Keizer Karel het in Rome ook epeelde. In die jaren en nog vele eeuwen daarna moesten verschillende landen van Europa, voorat Oostenrijk en Duitschland, een fellea strijd voeren tegen vniksstammen uit het Oosten, Slavische volken, die men toentertijd Wenden noemde.

Zulk een woeste stam, op roof uit, drong omstreeks het midden van de vijfde eeuw door tot in de buurt van Maagdenburg, in Saksen. Bisschop Buko van Halberstadt voerde dapper het volk tegen de wilde horden aan en de Wenden werden verslagen, hun vorst gevangen genomen. Bisschop Buko zette den Wen-

denvorst gevangen in een versterkten toren in het dorpje Ströbeck, dicht in de buurt van Halberstadt.

Gevangenschap is verschrikkelijk voor iedereen, maar zeker zal de straf onzettend geweest zijn voor dezea woesten zoon der steppen, geweed om te paard door half Europa te zwerven en iedereen voor zich te laten sidderen.

Toen de vorstelijke gevangene een weinig de tael zijner bewakers machtig was, begon hij om hout en een mes te vragen en bedulde, dat hij iets maken wou, iets, waarmee hij spelen kon.

Langen tijd durfde men zijn wensch niet vervullen — een gevangene een mes! Maar toen men hem meer en meer ging vertrouwen, kreeg hij eindelijk het gevraagde. IJverig ging hij aan het werk. Ook vroeg hij verf. En daar maakte hij een schaakbord: vierenzestig ruiten, wit en zwart, zestien witte en zestien zwarte figuren, onderling weersverschillend, een koning, een koningin, paarden, raadsheren, kastelen en pionnen.

De belangstelling der wskers was opgewekt. Het kostte den gevangene geen moeite hun het spel te leeren en voortaan speelde hij geregeld partijen schaak met hen. De overige dorpelingen leerden het van de torenwachters, de grootvaders leerden het later weer aan hun kleinkindren, en alle Ströbeckers werden goede schakers. Het spel handhaafde zich door alle lotswisselingen van dorp en landstreek heen. De kruistochten ontvolkten de streek, de mid-

deleeuwache plagen als hongersnood en pest ginge er averheen. In den dertigjarigen oorlog brandde meê het land en de dorpen plat — het schaakspel bleef het spel van Ströbeck, tot op dezen dag.

Van 1640—1688 regeerde Frederik Willem, de groote keurvorst. Op ééa van zijn reizen kwam hij terecht in de buurt van Ströbeck. Daar zag hij twee eenvoudige landliedeêa het koninklijke spel spelen, zoo maar ia hun werkpakje, gezetea aan een tafeltje onder de boomen.

De keurvorst was benieuwd, wat twee zulke eenvoudige menschen terecht zouden brengen van het spel, dat aan zijn hof, waar men de kunst liefhad en de wetenschap ernstig en toegewijd beoefende, veel gespeeld werd. Hijzelf was een groot liefhebber van schaken ea meende, dat hij er niet de eerste de beste in was.

Hij verzocht tegen de mannen te mogen spelen, zette zich bij hen, speelde tegen ieder een partij en... verloor ze allebei. Tot zijn verrassing vernam hij, hoe het schaakspel in het dorp ingeburgerd was. Hij schonk Ströbeck een zilveren schaakbord met kloeke zilveren figuren. Het bord wordt nog op het raadhuis van Ströbeck bewaard, maar de figuren zijn in de kerk van Halberstadt terecht gekomen.

Hij stelde in, dat de kinderen van Ströbeck, die van school gaan, met elkaar een schaakwedstrijd moeten houden. Zes schaakborden met stukken worden dan uitgelooft als prijs. Ook moet een bruigom met het gemeentebestuur schaak spelen, voor hij waardig gekeurd wordt te trouwen.

Zoo werd de geheele bevolking van Ströbeck steeds meer en meer doorkneet in de edele kunst. Ze zijn in de schaakwereld vooral beroemd om de

De Schaahtoren te Ströbeck.

eigenaardige zetten, waarmee ze het spel openen. Door deze zetten, buitengewoon scherpzinnig bedacht, weten ze elken middelmatigen tegenstander al dadelijk machteloos te maken.

In heel Ströbeck vindt men de sporen van de eeuwenoude geheehtheid aan het noble spel. De toren, waarin de vorst der Wenden gevangen heeft gezeten, heet de Schaahtoren. De herberg, ia welker nabijheid Frederik Willem zijn verloren partijen speelde, heet: In het Schaakbord.

Het schaakspel wordt op de dorpschool oaderwezen. De schooldeuren zijn versierd met snijwerk, dat de schaakfiguren voorstelt. De familie Sollig uit Ströbeck voert een schaakbord in haar wapen. De Sollig's moeten dat recht hebben verworvea, toen een achtjarige

jongen Sollig den vorst van Wernigerode opmerkelijk maakte op een verkeerden zet, dien hij deed. Rudolf van Wernigerode was verbluft over het inzicht en de scherpsinnigheid van den knaap.

Toen in 1914 de wereldoorlog uitbrak, was een gewezen Russisch gees-

strijden en er vele triomfen vierde. In 1925 overwon hij Lasker en Capablanca, de schaakmeesters, die nog nooit door iemand verslagen waren.

Deze Bogoljubow hoorde van de schaakspelende schoolkinderen van Ströbeck. Schoolkinderen, vooral die der lagere school, spelen niet vaak schaak

Het schaakspel wordt op de dorpschool onderwezen.

telijke, Jewfim Bogoljubow, een der eerste Russen, die door de Duitschers krijtsgevangen werd gemaekt. Hij werd geïnterneerd in het dorp Triberg in het Zwarte Woud. In 1918, bij den wapenstilstand, kreeg hij zijn vrijheid terug, maar het woeden daar in Triberg beviel hem zóó, dat hij er gebleven is.

Hij was in 1914 al een goed schaker, maar ontwikkelde zich in den loop der jaren tot een groot schaakmeester, die meespeelde op de internatioale wed-

— daar is het spel te moeilijk voor. Het is dus begrijpelijk dat de belangstelling van den grooten schaker was opgewekt.

Hij trok naar Ströbeck en speelde „simultaan“ tegen ze, in hun schoollokaal. Een simultaanpartij is een partij von één tegen velen. De kinderen zaten elk achter hun bord met de stukken, en Bogoljubow ging van bord tot bord.

Jammer genoeg weten we niet, hoe de uitsiag van die simultaanpartij is geweest.